



ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Jaroslava Vlašína v právní věci žalobce: **I. K.**, zast. Lazarosem Dimitriadisem, advokátem, se sídlem Vsetín, Horní náměstí 12, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, Praha 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 11. 1. 2007, č. j. 22 Ca 200/2005 – 26,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ze dne 1. 2. 2005, č. X, zamítla žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení žádost žalobce o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb.(o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů). V odůvodnění rozhodnutí uvedla, že žalobce dne 26. 11. 2002 uplatnil žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zák. č. 261/2001 Sb. z důvodu jeho věznění z politických důvodů v době od 1. 4. 1950 do 1. 10. 1950. Nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky za dobu od 1. 4. 1950 do 1. 10. 1950 mu však nevznikl, protože v této době nebyl ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, ale byl zařazen do centralizačního kláštera s režimem obdobným táborům nucených prací. O jeho zařazení do centralizačního kláštera nerozhodl soud a toto rozhodnutí nebylo a ani nemohlo být zrušeno podle zák. č. 119/1990 Sb., ani podle

zákona č. 198/1993 Sb. Žalovaná uzavřela, že žalobce není oprávněnou osobou uvedenou v § 2 odst. 1 zákona.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce žalobu, v níž mimo jiné uvedl, že je mu známa řada rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, která nepřiznávají statut politických vězňů osobám zařazeným do táborů nucených prací a nebo internovaným do centralizačních klášterů s režimem obdobným táborům nucených prací. O zařazení osob do táborů nucených prací nebo táborů s režimem obdobným TNP rozhodovaly správní orgány v administrativním řízení. Tato rozhodnutí byla pak zrušena ust. § 17 a 18 zák. č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. V případě žalobce takové rozhodnutí předpokládat nelze, protože v době věznění ode dne 1. 4. 1950 do 1. 10. 1950 byl ve věku necelých 16 let. Administrativní rozhodnutí ve smyslu dobového zákona č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce, předpokládala buď osoby starší 18 let, a nebo osoby právoplatně odsouzené pro některý z trestných činů podle zákona č. 231/1948 Sb. a zákonů dalších tam uvedených. O žalobci nemohlo být administrativně legálně rozhodováno pro nedostatek věku a ani pro chybějící právoplatné odsouzení. Pokud jde o samotné okolnosti věznění, poukázal žalobce na svou výpověď učiněnou dne 2. 9. 2004 před Českou správou sociálního zabezpečení, podle níž byl zadržen společně s dalšími studenty semináře salesiánského kláštera ve Fryštáku u Holešova a převezen v noci ze 13. na 14. dubna 1950 příslušníky policie do kláštera v Oseku u Duchcova, kde byli shromážděni i příslušníci jiných klášterů a kde byli ještě tu noc a některé další vyslýcháni. Poté byl převezen do Hájku u Prahy. Zde byl asi 1 a půl měsíce, a pak byl převezen na stavbu u Klíčovské přehrady do vybudovaného lágru. Navrhoval, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení.

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 11. 1. 2007, č. j. 22 Ca 200/2005 – 26, žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Ve svém rozhodnutí vycházel z obsahu správního spisu. Citoval ust. § 2 zák. č. 261/2001 Sb. a konstatoval, že vymezení pojmu „politický vězeň“ pro účely zákona o poskytnutí jednorázové peněžní částky je závazný a nemůže být zaměňován s pojmem „politický vězeň“, jak jej vymezují jiné právní předpisy nebo jak je obecně chápán v současné společnosti. Poukázal dále na to, že tento názor vyslovil Nejvyšší správní soud v rozsudku sp. zn. 5 A 544/2002. Uvedl dále, že nezbytnou podmínkou vzniku nároku podle zákona o poskytnutí jednorázové peněžní částky je zrušení rozhodnutí o věznění. Zákon tedy stanoví jako podmínku vzniku nároku existenci rozhodnutí o věznění. Účast na soudní rehabilitaci podle § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci není zrušením rozhodnutí o věznění, kdy i zde žalovaný poukazuje správně na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 7 A 508/2002. Žalobce pak jak ve správním řízení, tak v žalobě uvádí, že žádné rozhodnutí, ať už soudní či správní, na základě kterého by byl do centralizačního kláštera či do tábora nucených prací zařazen, nikdy vydáno nebylo. Krajský soud se proto ztotožnil s právním názorem žalovaného, že nebylo-li nikdy žádné rozhodnutí o věznění žalobce vydáno, pak nemohlo být ani zrušeno, a proto nebyla naplněna podmínka zrušení rozhodnutí o věznění stanovená zákonem o poskytnutí jednorázové peněžní částky. Z těchto důvodů soud žalobu jako nedůvodnou podle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl.

Proti tomuto rozsudku podal včas kasační stížnost žalobce (dále též jen stěžovatel), a to z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Uvedl, že jeho žádost byla

zamítnuta jak žalovaným správním orgánem, tak krajským soudem v podstatě z nedostatku formálního naplnění předmětné vyhlášky a to v tom smyslu, že nebylo vydáno nikdy žádné rozhodnutí o jeho věznění, či, že by toto rozhodnutí bylo zrušeno, a tudíž nebyla naplněna podmínka o poskytnutí jednorázové peněžní částky. Stěžovatel nesouhlasil s tímto stanoviskem a vyslovil názor, že tento formální nedostatek byl odstraněn faktickým stavem, kdy fakticky bylo prokázáno, že byl zařazen do internačního tábora a to na nucené práce a nepochybně toto bylo v důsledku politického represu vůči jeho osobě. Má tedy za to, že je účasten jednorázového peněžního odškodnění podle předmětné vyhlášky a má rovněž za to, že jak žalovaný, tak i krajský soud, měli vycházet z faktu, že v době jeho internace a omezení osobní svobody muselo jít na základě nějakého opatření státních orgánů ČR a že tudíž nebyl v žádném případě nějakým nepsaným zákonem, případně rozhodnutím poslán na nucené práce a zase jen tak z těchto nucených prací propuštěn. Podotkl, že je veden jako politický vězeň a to od prvopočátku a je tedy nepochybné, že předloženými fakty dokázal, že je členem politických vězňů oprávněně. I tato skutečnost svědčí o jeho požadavku a rovněž svědčí o tom, že jeho žaloba a žádost o odškodnění jsou v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 261/2001 Sb. Žádal, aby Nejvyšší správní soud jeho žádosti vyhověl v plném rozsahu.

Žalovaná se k podané kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek z hledisek uvedených v ust. § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody uvedenými v kasační stížnosti.

Z obsahu kasační stížnosti plyne, že ji stěžovatel podává z důvodů uvedeného v ust. § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Podle citovaného ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

Nejvyšší správní soud takové pochybení v napadeném rozsudku krajského soudu neshledal.

Z obsahu správního spisu plyne, že stěžovatel dne 20. 11. 2002 podal žádost o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zák. č. 261/2001 Sb. a to jako politický vězeň. V žádosti uvedl, že rozsudky o rehabilitaci nemá, žádá odškodnění za internaci od 1. 4. 1950 do 1. 10. 1950 v Oseku u Duchcova. V žádosti je uvedeno, že žadatel byl poučen o odškodnění z titulu postavení politického vězně, přesto však na sepsání žádosti trval. V obsahu správního spisu se dále nachází přípis Ministerstva vnitra ze dne 11. 4. 1994, kterým bylo stěžovateli sděleno, že se vyhovuje jeho žádosti o odškodnění za dobu strávenou v centralizačním klášteře Osek a Hájek v době od 13. 4. 1950 do 1. 10. 1950. Ve věci bylo poprvé rozhodnuto žalovanou dne 13. 1. 2003 rozhodnutím, jímž byla žádost stěžovatele zamítnuta s odůvodněním, že nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky nevznikl, protože stěžovatel nebyl ve vazbě ani ve výkonu trestu odnětí svobody, ale byl internován v TNP a na internaci se zákon č. 261/2001 Sb. nevztahuje. Uvedené rozhodnutí žalované bylo zrušeno rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19. 3. 2004, č. j. 7 Ca 37/2003 – 32. Městský soud v Praze považoval rozhodnutí žalované ze dne 13. 1. 2003 za nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů, neboť její závěr o tom, že šlo o internaci žalobce v táborech nucených prací, nebylo lze opřít o žádnou skutečnost obsaženou ve

správním spise. Poté bylo vydáno nyní přezkoumávané rozhodnutí s výše citovaným odůvodněním.

Nejvyšší správní soud především poukazuje na svou dosavadní judikaturu, kdy například v rozsudku ze dne 3. 6. 2003, č. j. 2 A 555/2002 – 30, publ. pod č. 61/2004 Sb. NSS vyslovil, „že ustanovení § 2 odst. 1 zák. č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945, se nevztahuje na osoby, které byly z politických důvodů internovány v centralizačních kláštorech, protože k omezení svobody došlo na základě správního, nikoliv soudního rozhodnutí. Ustanovení § 2 odst. 1 se vztahuje jen na osoby, které byly skutečně vězněny v době od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 na základě rozhodnutí soudu a toto rozhodnutí o jejich věznění bylo zcela nebo částečně zrušeno podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci ve znění pozdějších předpisů, nebo podle zák. č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu.“

Dále Nejvyšší správní soud podpůrně odkazuje i na rozsudek ze dne 30. 7. 2003, č. j. 6 A 531/2002 – 25, podle něhož „ustanovení § 2 odst. 1 zák. č. 261/2001 Sb. se nevztahuje na osoby zařazené do tábora nucené práce podle zák. č. 247/1948 Sb., o táborech nucené práce. Osobní svoboda v nich totiž nebyla omezena na základě soudního, nýbrž správního rozhodnutí. Podmínkou aplikace § 2 odst. 1 zák. č. 261/2001 Sb. je však nejen materiálně chápaná skutečnost „věznění“ oprávněných osob v rozhodném období, jehož řadu atributů omezení svobody v táborech nucené práce nepochybně naplňovalo, nýbrž (kumulativně) i zrušení soudního rozhodnutí o věznění podle zák. č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, nebo podle zák. č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu.

Je třeba dále uvést, že zákon č. 261/2001 Sb. je jedním z právních předpisů, jímž český stát napravuje některé křivdy způsobené nacistickým a později komunistickým režimem v minulosti; jednotlivé zákony z této skupiny zakládají právní nároky na vyplacení jednorázových částek (odškodnění) různým skupinám (např. zákon 217/1994 Sb. československým politickým vězňům z období let 1939 až 1945 a pozůstalým po nich, zákon č. 39/2000 Sb. válečným veteránům, zák. č. 172/2002 Sb. osobám odvlečeným po válce do SSSR a táborů v jiných státech atd.). Jednotlivé zákony stanovily okruh oprávněných osob se značnými odchylkami; to byla otázka věcného či politického řešení, teprve v druhé řadě otázka právní a legislativní.

Zákon č. 261/2001 Sb. upravuje nároky do dvou skupin oprávněných osob. Jedna se vztahuje na účastníky národního boje za osvobození, tj. občany České republiky, kteří splňují podmínky uvedené v § 1 odst. 1 v bodě 1 písm. c) až f), v bodě 2 a odstavce 2 zák. č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození a bylo jim o tom vydáno podle § 8 citovaného zákona osvědčení, nebo kteří mají doklad, který toto osvědčení nahrazuje. Za účastníky národního boje za osvobození se považují podle odstavce 3 téhož zákona též občané České republiky, kteří v době od 15. 3. 1939 do 8. 5. 1945 byli z rasových nebo náboženských důvodů soustředěni do vojenských pracovních táborů na

území Československa v jeho hranicích z 29. 9. 1938 nebo se z týchž důvodů na tomto území ukrývali po dobu celkem nejméně 3 měsíců a pokud za tuto dobu již neobdrželi jednorázovou peněžní částku podle zák. č. 217/1994 Sb. Zákon se též vztahuje na vdovy a vdovce po účastnících národního boje za osvobození a na jejich děti, a to za podmínek uvedených v § 1 odst. 2 citovaného zákona. Druhou skupinu osob oprávněných podle zák. č. 261/2001 Sb. tvoří političtí vězni. Podle § 2 odst. 1 se zákon vztahuje na občany České republiky, kteří byli vězněni mezi 25. 2. 1948 a 1. 1. 1990 a u kterých bylo rozhodnutí o jejich věznění zcela nebo částečně zrušeno podle zák. č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, nebo podle zák. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu (dále jen „politický vězeň“); konečně se zákon vztahuje též na vdovy a vdovce po osobách uvedených v § 2 odst. 1, a to za podmínek uvedených v § 2 odst. 2 téhož zákona.

Jak vyplývá ze skutkových zjištění, ze kterých vycházel správní orgán v napadeném rozhodnutí a která nedoznala změny ani v průběhu řízení soudního, požádal stěžovatel o poskytnutí jednorázové peněžní částky jako politický vězeň, tj. podle § 2 odst. 1 uvedeného zákona, přičemž k žádosti byl mimo jiné připojen přípis Ministerstva vnitra ze dne 11. 4. 1994 o přiznání odškodnění za dobu strávenou v centralizačním táboře Osek a Hájek, přičemž odškodnění bylo přiznáno podle § 16 odst. 3, § 17 odst. 2 a § 18 zák. č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zák. č. 267/1992 Sb. a zák. č. 133/1993 Sb.

Nejvyšší správní soud neshledal důvod se odchýlit od dosavadní judikatury a shodně s ní uvádí, že zák. č. 261/2001 Sb., a to konkrétně ust. § 2 se vztahuje jen na politické vězně, tj. osoby, které byly vězněny v době od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 na základě rozhodnutí soudu a toto rozhodnutí o jejich věznění bylo zcela nebo částečně zrušeno podle zák. č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci ve znění pozdějších předpisů nebo podle zák. 198/1993 Sb. Takové rozhodnutí žalobce nepředložil a ostatně ani netvrdí, že by je měl k dispozici. O internaci občanů v centralizačních klášterech bylo rozhodováno správními orgány v administrativním řízení a taková rozhodnutí nespádají pod rehabilitační ustanovení zákona č. 119/1990 Sb. Na přiznání odškodnění za tuto internaci se vztahovala ust. zák. č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, podle nichž byl stěžovatel odškodněn. Stěžovatel tedy není osobou oprávněnou ve smyslu zák. č. 261/2001 Sb., neboť na něho nelze pohlížet jako na politického vězně, byť ani soud nepochybuje, že podmínky v centralizačním táboře se blížily nebo rovnaly podmínkám osob vězněných na základě rozhodnutí, která byla později zrušena zcela nebo zčásti podle zákona o soudních rehabilitacích. Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že byť je zcela nepochybné, že stěžovatel byl fakticky omezen na osobní svobodu, zákon ve svém ustanovení § 2 tuto situaci nezohlednil a internaci v centralizačním klášteře za důvod pro poskytnutí jednorázové peněžní částky nepovažuje.

Soud nepochybně uvádí odvahu a utrpení stěžovatele strávené v takovém zařízení, nicméně striktní vymezení podmínek nároku zákonem bez toho, aniž by bylo do zákona zakotveno jakékoliv zmírňovací právo (odstranění tvrdosti zákona), neumožňuje ani soudu v rámci jeho rozhodovací pravomoci vážít okolnosti konkrétního případu a od podmínek nároku stanovených zákonem se jakkoliv odchýlit. Soudu nepřísluší vůli zákonodárce podle své úvahy měnit, doplňovat či nahrazovat, neboť je zákonem vázán.

Se zřetelem k výše uvedenému dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná a proto ji podle ust. § 110 odst. 1 s. ř. s.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud tak, že žádný z účastníků nemá právo na jejich náhradu, neboť stěžovatel nebyl s kasační stížností úspěšný a žalovaná náklady řízení o kasační stížnosti nepožadovala (§ 60 odst. 1, § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. prosince 2007

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu